

---

WSCHODNI ROCZNIK HUMANISTYCZNY  
TOM XX (2023), №1  
s. 207-216  
doi: 10.36121/msawicki.20.2023.1.207

Mariusz Sawicki  
ORCID 0000-0001-5318-7145  
(Uniwersytet Opolski)

## **Andrzej Kazimierz Teodorowicz Wojszko Skorobohaty - - życie i działalność publiczna. Przyczynek do badań nad dziejami szlachty litewskiej**

**Streszczenie:** Życie i działalność arystokracji w dawnej Rzeczypospolitej jest obiektem częstej analizy w literaturze przedmiotu. Badane są aspekty polityczne, społeczne, te dotyczące działalności publicznej oraz elementy związane z szeroko rozumianym życiem codziennym. W przypadku wymienionej grupy społecznej jest to o tyle łatwiejsze, że zachowało się sporo materiałów źródłowych. Gorzej wygląda to natomiast w przypadku szlachty nieaspirującej lub niezajmującej eksponowanych stanowisk państwowych. Tu najczęściej zachowany materiał rękopiśmienny jest znacznie skromniejszy, a i w przekazach drukowanych i literaturze przedmiotu można odnaleźć jedynie drobne wzmianki dotyczące interesującej nas osoby bądź rodziny. W niniejszym artykule przedstawione zostanie życie i działalność Andrzeja Kazimierza Teodorowicza Wojszko Skorobohatego. Jego działalność publiczna skupiała się wokół spraw związanych ze skarbem litewskim. Nie wziął on udziału w żadnym sejmie ani sesji Trybunału Litewskiego, co świadczy, że nie interesowało go życie polityczne, a nawet jeśli, to nie brał w nim czynnego udziału. Pozostałe po jego działalności akta niechybnie świadczą, że był on dobrym i sprawnym urzędnikiem administracji terenowej i skarbowej, stroniącym od szerszego angażowania się w politykę i walkę fakcyjną na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego.

**Słowa kluczowe:** Skorobohaty, Wielkie Księstwo Litewskie, skarb litewski, Sapiehowie, Radziwiłłowie

**Andrzej Kazimierz Teodorowicz Wojszko Skorobohaty - life and public activity. A contribution to the study of the history of Lithuanian nobility**

**Summary:** The life and activities of the aristocracy in the former Polish-Lithuanian Commonwealth are the subject of frequent analysis in the literature on the subject. Political and social aspects are examined, as well as those related to public activity and elements related to daily life understood in a broad sense. In the case of the mentioned social group, it is

easier because many source materials have been preserved, it seem to be worse in the case of the nobility who do not aspire to or hold prominent state offices. Here, the most frequently preserved manuscript material is much more modest, and in printed sources and literature on the subject, we can sometimes find only minor references to the person or family of interest. In this article, we are trying to reconstruct Andrzej Kazimierz Teodorowicz's, Wojszko Skorobohaty's life and activity, based on the found source material. His public activity was focused on the issues of the Lithuanian treasury. He did not participate in any Lithuanian Sejm or Court, which proves the thesis that he was not interested in political life, and even if he was, he did not actively participate in it. The remaining files of his activities prove with certainty that he was a good and efficient local administration and tax official, avoiding further involvement in politics and factional strife in the Grand Duchy of Lithuania.

**Keywords:** Skorobohaty, Grand Duchy of Lithuania, Lithuanian treasure, Sapiehowie, Radziwiłłowie

\*\*\*

Życie i działalność arystokracji (magnatów) w dawnej Rzeczypospolitej jest obiektem częstej analizy w literaturze przedmiotu. Badane są aspekty polityczne, społeczne, te dotyczące działalności publicznej oraz, coraz bardziej zauważalne przez polską historiografię, elementy związane z szeroko rozumianym życiem codziennym. Opracowanie powyższych kwestii w przypadku wymienionej grupy społecznej jest o tyle łatwiejsze, że zachowało się sporo materiałów źródłowych, które świadczą o wielu aspektach jej aktywności. Podobnie sytuacja ma się z bogatą i średniozamożną szlachtą. Gorzej wygląda to już natomiast w przypadku szlachty nieaspirującej lub niezajmującej eksponowanych stanowisk państwowych, czy to na poziomie centralnym, czy lokalnym. W tym przypadku zachowany materiał rękopiśmienny jest zazwyczaj znacznie skromniejszy, a i w źródłach drukowanych oraz literaturze przedmiotu można odnaleźć jedynie drobne wzmianki dotyczące konkretnych osób bądź rodzin.

Przykładem takiej osoby jest Andrzej Kazimierz Teodorowicz Wojszko Skorobohaty, autor księgi skarbowo-wojskowej komisji wileńskiej z 1671 r. Zachowany materiał źródłowy dotyczący jego osoby jest dość skąpy. Znane jest zaledwie kilka listów tegoż znajdujących się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Brak także większej ilości materiału rękopiśmiennego w najważniejszych bibliotekach i archiwach wileńskich, a kwerenda w Mińsku, Moskwie czy Sankt Petersburgu jest w obecnym czasie niemożliwa. Andrzej Kazimierz Wojszko Skorobohaty był pisarzem grodzkim trockim i dworzaninem skarbowym litewskim, choć bez wątpienia bardziej popularny był jego brat, pamiętnikarz Aleksander Dionizy. Niniejszy artykuł stanowi próbę odtworzenia jego życia i działalności publicznej, która może stanowić przyczynek do badań dotyczących funkcjonowania średniej i drobnej szlachty w społeczeństwie Wielkiego Księstwa Litewskiego.

### Życie i działalność publiczna

Andrzej Kazimierz Wojszko Skorobohaty był synem Teodora Jacka, dziedzica wsi Woszkowicze (Wojszkowice) w województwie trockim. Po śmierci rodziców został

on prawnym opiekunem brata, Aleksandra Dionizego, autora diariusza z lat 1639–1693<sup>1</sup>. Swoją karierę związał ze skarbem Wielkiego Księstwa Litewskiego, co nie było niczym nowym w rodzinie Skorobohatych. Już 12 czerwca 1655 r. ów był tytułowany „sługą skarbu W. Ks. Litewskiego”. Tego samego dnia otrzymał on wraz z żoną Zofią Ginwił Kubilojciówną (Gubilujciówną) folwark Rudawka i wieś Borowszczyzna, obejmujące łącznie 14 włók i 10 morgów ziemi w ekonomii olickiej. Andrzej Kazimierz uzyskał te dobra na mocy konsensu królewskiego wydanego komornikowi królewskiemu Jerzemu Kazimierzowi Łokickiemu i jego żonie Helenie Pileckiej. Posiadał także dobra dziedziczne tj. majątność Zubiszki nad rzeką Ławikistą. Prawo pobierania myta mostowego w tej majątności otrzymał 13 kwietnia 1676 r. W czasie wojny ze Szwecją z lat 1655–1660 wraz z podskarbis wielkim litewskim Wincentym Aleksandrem Gosiewskim, z którym był wówczas związany politycznie, zachował wierność Janowi Kazimierzowi i 1 czerwca 1656 r. pozostawał u boku króla pod obleganą przez wojska litewskie i koronne Warszawą. Za zasługi wojenne otrzymał od monarchy w dożywocie dobra Nowe Włoki w kluczu żuwińskim, w ekonomii olickiej, zwolnione w wyniku śmierci Doroty ze Starzyńskich Bychowcowej, wojskiej trockiej. Włości te miały być również rekompensatą za zniszczenie jego majątków rodzinnych przez wojska moskiewskie. Prawdopodobnie te same 4 włoki uzyskał 10 października 1657 r. w dożywocie po śmierci Trojana Bychowca, a przywilej tym razem objął także żonę Aleksandra Kazimierza – Zofię Ginwił Kubilojciównę<sup>2</sup>.

W 1659 r. autor księgi skarbowo-wojskowej z 1671 r. był odpowiedzialny za sporządzenie rachunków z prac Trybunału Skarbowego Wielkiego Księstwa Litewskiego<sup>3</sup>.

Dnia 31 marca 1660 r. Andrzej Kazimierz Skorobohaty był świadkiem ostatniej woli Samuela Lackiego, który cały swój majątek zapisał żonie. Obok niego testament uwierzytelnili: pisarz skarbowy Wielkiego Księstwa Litewskiego Mikołaj Franciszek Rossochacki oraz sędzic Stanisław Jan Oborski<sup>4</sup>.

20 sierpnia 1660 r. Skorobohaty złożył protestację w sądzie grodzkim trockim dotyczącą kradzieży pewnych rzeczy, stanowiących jego własność, które zakopał w 1659 r. w należącym doń dworze w Rudawce, czym usiłował uchronić je przed wojskami moskiewskimi, które w tym czasie operowały już na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego. We wskazanym miejscu Andrzej Kazimierz zakopał skrzynie i szkatuły z „różnymi rzeczoma i sprawami swemi” oraz ukrył szkatułkę zawierającą 500 czerwonych złotych. Sam natomiast zamierzał opuścić wraz z żoną i „czeladką” swoje dobra ziemskie w obawie przed jednostkami kniazia Iwana Andrzejewicza Chowańskiego, postępując, zresztą jak sam zaznaczył, tak samo jak większość jego sąsiadów i przyjaciół. Powróciwszy do majątności 12 sierpnia 1660 r. części ukrytych przedmiotów już nie znalazł, w tym przede wszystkim wspomnianej gotówki. Skorobohaty słusznie założył, że ktoś musiał zauważyć moment zakopywania skrzyń i szkatuły, a następnie je zagrabił. W związku z tym żądał uznania za zdrajcę i przestępcę samego sza-

<sup>1</sup> T. Wasilewski, *Skorobohaty Aleksander Dionizy h. Radwan*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 263.

<sup>2</sup> A.D. Skorobohaty, *Diariusz*, oprac. T. Wasilewski, Warszawa 2000 (dalej: *Diariusz Skorobohatego*), s. 17–19.

<sup>3</sup> Tamże, s. 19.

<sup>4</sup> Testament Stanisława Lackiego, Berzyny 31 marca 1660 r., Vilnius universiteto biblioteka (dalej: VUB), fond 7, nr 255797, k. 70–71v.

brownika bądź kogokolwiek, kto znalazłby się w posiadaniu jego własności<sup>5</sup>. Skarga Skorobohatego i ewentualne dochodzenie w tej sprawie nie przyniosło żadnych rezultatów – jego ruchomości i pieniądze zostały bezpowrotnie utracone. W związku z tym Andrzej Kazimierz ponowił protestację przed sądem ziemskim trockim w 1661 r. Tym razem nadmienił, że do majątności Rudawka, w której zakopał cenne przedmioty, powrócił 12 maja 1661 r. Oznaczałoby to zmianę daty na potrzeby kolejnej skargi sądowej, nie można jednak wykluczyć, że była to pomyłka pisarza, przez co bardziej prawdopodobnym jest rok wcześniejszy. W tym dokumencie deklarował, że poza wcześniej wymienionymi przez niego „innymi rzeczami” oraz pieniędzmi, skradziono mu również szkatułę z dokumentami<sup>6</sup>. Niestety nie sposób ustalić, jak zakończyła się ta sprawa, aczkolwiek można przypuszczać, że Skorobohatemu nie udało się odzyskać utraconego mienia, a tym bardziej wzmiankowanych 500 czerwonych złotych.

Na mocy kredensu królewskiego z 16 maja 1659 r. Stanisław Dubicki (brat cioteczny Skorobohatego) przekazał Andrzejowi Kazimierzowi dobra Widukle w księstwie żmudzkiem. W 1667 r. posiadał on majątek nieruchomy, który obejmował w sumie 26 dymów w Nowych Włókach i Oborowszczyźnie oraz 5 dymów w królewsczyźnie Prynga<sup>7</sup>.

20 sierpnia 1669 r. Andrzej Kazimierz Teodorowicz Wojszko Skorobohaty otrzymał urząd pisarza skarbowego litewskiego i sprawował go do awansu na skarbnego litewskiego 2 czerwca 1673 r. Na tym stanowisku zastąpił Kazimierza Abrahama Montwota, pełniącego tę funkcję do grudnia 1672 r. (potem urząd wakował)<sup>8</sup>. Wykonywanie przez niego obowiązków związanych z posiadanym stanowiskiem było mocno utrudnione z powodu zaginięcia wcześniejszej dokumentacji skarbowej, która w 1654 r. podczas wojny polsko-moskiewskiej została wywieziona ze stolicy Wielkiego Księstwa na rozkaz ówczesnego hetmana wielkiego litewskiego Janusza Radziwiłła. W 1666 r. podskarbi wielki litewski Hieronim Kryszpin Kirszensztejn prosił koniuszego litewskiego Bogusława Radziwiłła o przejrzenie dokumentów po zmarłym hetmanie. W 1671 r. nadal nie dysponowano w trakcie prac komisji wileńskiej księgami skarbowymi, zatem można przypuszczać, że prawdopodobnie uległy one zniszczeniu, zaginęły lub po prostu z jakiś innych powodów ich nie przekazano<sup>9</sup>.

Na początku lat 60. XVII w. Skorobohaty należał do grona sprawdzonych współpracowników podskarbiego wielkiego litewskiego i hetmana polnego litewskiego Wincentego Aleksandra Gosiewskiego. Dnia 19 listopada 1662 r. zabiegał on u kanclerza wielkiego litewskiego Krzysztofa Zygmunta Paca o podstolstwo trockie dla swojego protegowanego, które zwolniło się w wyniku awansu na podsędkostwo trockie niewymienionego z imienia Rajeckiego<sup>10</sup>. W rzeczywistości podsędkostwo otrzymał cześnik

<sup>5</sup> Protestacja sądowa Andrzeja Kazimierza Skorobohatego, b.m. [Troki?], 20 sierpnia 1660 r., VUB, VU RS, f. 7, nr 255797, k. 200–200v

<sup>6</sup> Protestacja Andrzeja Kazimierza Skorobohatego, b.m. [Troki?], 12 maja 1661 r., VUB, VU RS, f. 7, nr 255797, k. 647–647v.

<sup>7</sup> Diariusz Skorobohatego, s. 17–19.

<sup>8</sup> *Urzednicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik 1994 (dalej: UC DL), nr 834, 1466, 1467.

<sup>9</sup> A. Filipczak-Kocur, *Finanse litewskie za podskarbiego Hieronima Kryszpina Kirszenszteina 1663–1676*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego”, 2011, t. 14, s. 42.

<sup>10</sup> Wincenty Aleksander Gosiewski do Krzysztofa Paca z Wilna 19 listopada 1662 r., [w:] *Stefana*

upicki Jan Włodzimierz (Władysław) Lasocki. Prawdopodobnie podskarbi wielki litewski posiadał niedokładne informacje, ponieważ żaden z Rajeckich nie piastował w tym czasie urzędu podstolego trockiego i nie awansował na podsędkostwo. Natomiast podstolim trockim był w latach 1657–1665 Jan Rusiecki i to zapewne o niego chodziło. Nie jest jednak wykluczone, że w tym czasie mogły pojawić się plotki o jego rzekomej śmierci lub bardzo złym stanie zdrowia, co uruchomiło mechanizm starań o rzekomo zwolniony wakans<sup>11</sup>.

W czasie bezkrólewia 1669 r. Andrzej Kazimierz Wojszko Skorobohaty został sędzią kapturowym województwa trockiego, co przygotowało go merytorycznie do objęcia urzędu pisarza grodzkiego z ramienia tamtejszego wojewody Marcjana Aleksandra Ogińskiego, współpracownika faksji pacowskiej. Dnia 26 sierpnia 1669 r., zapewne również dzięki poparciu stronnictwa kanclerza wielkiego litewskiego Krzysztofa Zygmunta Paca, otrzymał on urząd pisarza skarbowego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Kolejną nominację, tym razem na pisarza grodzkiego trockiego, przy tamtejszym wojewodzie Marcjanie Aleksandrze Ogińskim, również stronniku Paców, otrzymał Skorobohaty 15 kwietnia 1670 r. Z racji posiadanego urzędu pisarza skarbowego nie zawsze mógł on jednak wywiązywać się ze swoich obowiązków w grodzie, w związku z czym przy sądzeniu roczków zastępowali go brat Adam Jerzy lub syn Felicjan Jan<sup>12</sup>.

Na początku lat 70. XVII w. stosunki Skorobohatego z faksją pacowską uległy rozluźnieniu. Nie wiadomo co było tego przyczyną, niemniej ów wkrótce związał się z Sapiehami: wojewodą połockim Kazimierzem Janem i podskarbin nadwornym litewskim Benedyktym Pawłem. Prawdopodobnie dzięki poparciu tego pierwszego 2 czerwca 1673 r. uzyskał urząd skarbnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wydaje się, że nie stronił on także od współpracy z Radziwiłłami<sup>13</sup>. Na początku lat 70. XVII w., a właściwie od połowy lat 60. tegoż stulecia obie wymienione rodziny współpracowały ze sobą na płaszczyźnie politycznej, stanowiąc opozycję wobec hegemonii pacowskiej na Litwie. W związku z powyższym współpraca Skorobohatego z Sapiehami i Radziwiłłami nie musiała w tym czasie stać ze sobą w sprzeczności, tym bardziej, że w tym okresie zanikało zjawisko przywiązania fakcyjnego określonej osoby do jednej rodziny. Inaczej przedstawiała się natomiast przynależność polityczna jego brata Aleksandra Dionizego, który pozostał najprawdopodobniej w dalszym ciągu na służbie pacowskiej<sup>14</sup>.

W 1673 r. Skorobohaty dzierżawił cło tabaczne w wysokości 5 zł od roli, po raz pierwszy wprowadzone w 1661 r. W 1673 r. zaoferował zaś za cło tabaczne 8 tys. zł, zapewne najwięcej spośród potencjalnych arendarzy, dzięki czemu podskarbi ostatecznie powierzył mu jego pobieranie<sup>15</sup>.

W 1674 r. Andrzej Kazimierz w liście do hetmana polnego litewskiego i podkanclerzego litewskiego Michała Kazimierza Radziwiłła usprawiedliwiał się, że ze względu na brak środków finansowych wypłacił chorągwiom księcia tylko część z czwartej

---

Franciszka z Prószyca Medekszy, *Księga pamiętnicza wydarzeń zasłych na Litwie 1654–1668*, wyd. W. Serejński, Kraków 1875, s. 315.

<sup>11</sup> *Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 2: *Województwo trockie XIV–XVIII wiek*, pod red. A. Rachuby, Warszawa 2009 (dalej: *Urzednicy troccy*), nr 959, 973.

<sup>12</sup> Tamże, nr 817.

<sup>13</sup> *Diariusz Skorobohatego*, s. 19–20; UC DL, nr 1467.

<sup>14</sup> T. Wasilewski, *Skorobohaty Aleksander Dionizy h. Radwan...*, s. 264.

<sup>15</sup> A. Filipczak-Kocur, *Finanse litewskie za podskarbiego...*, s. 48.

ćwierci służby, bo „pp Obywatele nie wnoszą podatków”. Skarbnym obiecał także, że kiedy tylko będzie dysponował pieniędzmi, które spłyną z powiatów, nie omieszką uregulować wobec nich zaległych należności. Dodatkowo prosił on Radziwiłła, aby przesłał skarbnemu wykaz kosztów poniesionych na rzecz skarbu państwa, w tym zapewne wojska. Skorobohaty zadeklarował również, że księżę otrzyma jak najszybciej należny jurgielt – „życzę im [poborcom -M. S.] buławę wypłacić jurgielt”<sup>16</sup>.

Aleksander Kazimierz Wojszko Skorobohaty również potem, zapewne z racji piastowanego stanowiska, zajmował się kwestiami finansowymi i majątkowymi nie tylko podkanclerzego litewskiego, ale także koniuszanki litewskiej Ludwiki Karoliny Radziwiłłówny, ostatniej z Radziwiłłów birzańskich, córki Bogusława Radziwiłła i spadkobierczyni potężnej fortuny na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego. W 1676 r. informował on dworzanina skarbowego litewskiego, że zadłużenie wobec regimentu księcia koniuszego litewskiego Bogusława Radziwiłła za 1670 r. zostało ostatecznie uregulowane. Należne pieniądze w kwocie równoważnej 6 podymnym odliczone zostały od uchwalonych 27 podymnych. Środki te pochodziły z księstwa słuckiego i kopyskiego wraz z przynależnościami. Z tego względu dawał on do zrozumienia adresatowi, że nie musi się on już martwić o ratę na wojsko, ponieważ wszystko zostało już rozliczone. Swoją list zakończył stwierdzeniem, że „o tę ratę rachunek uczynili, tedy wmm pan o tę ratę już się na executią nie turbuj, bo całe satisfactia w skarbie z tych księstw wyżej wspomnianych”<sup>17</sup>.

Spraw finansowych – podatkowych Ludwiki Karoliny Radziwiłłówny dotyczy także kolejny list Skorobohatego z 12 listopada 1683 r. adresowany do podczaszego kaliskiego Stanisława Niezabitowskiego. Nadawca informował w nim, że nie ma jeszcze sporządzonego rachunku z zatrzymanych podatków z Kopyści oraz zawiadamiał, że nad kwestią poboru miał czuwać niejaki Łyszkiewicz. W *post scriptum* skarbnym litewskim prosił adresata o interwencję, ponieważ „z Słucka miała mię dojść szkatuła dawno” i jeszcze nie dotarła<sup>18</sup>.

W 1677 r. doszło do ochłodzenia relacji między Skorobohatym a Michałem Kazimierzem Radziwiłłem. Przyczyną tego była sprawa majątkowa, której nie udało się rozstrzygnąć na sejmiku trockim, za co Aleksander Kazimierz być może ponosił pewną odpowiedzialność. Sugerując się dwoma listami przeora dominikanów w Wilnie Jakuba Góreckiego do skarbnego litewskiego można przypuszczać, że była ona dość poważna. Na pierwszą z epistoł ów nie odpowiedział, usprawiedliwiając to swoim pobytom na roczkach sądowych w Trokach. W response na kolejną wiadomość Skorobohaty twierdził, że hetman polny litewski polecił mu załatwić jego sprawę majątkową. Prawdopodobnie przekazano mu także informację z kim ma współpracować na sejmiku, bowiem brat pamiętnikarza twierdził wprost, że wszyscy „wymówili się”. Skarbnym nieco nerwowo prosił duchownego o wsparcie twierdząc, że dokładał wszelkich starań, aby należycie wypełnić powierzone mu zadanie –

<sup>16</sup> Aleksander Kazimierz Wojszko Skorobohaty do Michała Kazimierza Radziwiłła z Wilna [?] 18 października 1674 r., Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD), Archiwum Warszawskie Radziwiłłów (dalej: AR), dz. V, nr 14470, k. 1–2.

<sup>17</sup> Tenże do Krzysztofa Jurazia (?) z Wilna [?] 29 sierpnia 1676 r., AGAD, AR, dz. V, nr 14470, k. 4.

<sup>18</sup> Tenże do Stanisława Niezabitowskiego, miejsce nieczytelne, 12 listopada 1683 r., AGAD, AR, dz. V, nr 14470, k. 10.

„A że takie jest moje staranie infeliuter proszę WM. m[ilościwy] pan aby mię w tym przed księciem jm. moim m[ilościwym] panem dobrodziejem sam in persona wymówić raczył, że to nie z życziwej usługi mojej, ale całe ex et gestate cesit moją na zawsze ad quolibet imperatuni księcia jm. mego m[ilościwego] pana dobrodzieja”<sup>19</sup>.

Na zakończenie listu Skorobohaty ponownie prosił duchownego o pomoc i upewniał go, że poczynił wszelkie starania, aby sprawę załatwić –

„Bóg widzi wszelkie dla przysługi ks[ię]cia jm. m[o]ego m[ilościwego] pana i dobrodzieja przykładałem starania nie chciała mi dopomóc fortuna”<sup>20</sup>.

Niestety ze względu na brak źródeł nie sposób ustalić, jak zakończyła się ta sprawa.

W związku z objęciem urzędu skarbnego litewskiego, który wymagał częstych pobytów w Wilnie, Aleksander Kazimierz Wojszko Skorobohaty zakupił od Sapiehów znajdującą się w litewskiej stolicy kamienicę przy ulicy Sawicz. W 1675 r. wziął w dzierżawę od Kazimierza Jana Sapiehy i jego żony Krystyny Hlebowiczówny starostwo borysowskie wpłacając im z góry 30 038 zł. Podczas sejmiku trockiego obradującego w dniach 5–7 stycznia 1685 roku występował on jako podwojewodzi trocki. Urząd ten otrzymał od nowo mianowanego wojewody Cypriana Pawła Brzostowskiego, co zostało potwierdzone przywilejem królewskim z 15 lipca 1686 r. Oczywiście nie może być tu mowy o jakimkolwiek potwierdzeniu przez sejmik tego stanowiska dla Skorobohatego, który brał w nim udział jako podwojewodzi. Awans umożliwił mu przeprowadzenie swojej elekcji na urząd pisarza ziemskiego trockiego w 1685 r.<sup>21</sup> Z objęciem tej funkcji miał on jednak pewne trudności. Pierwszą nominację otrzymał 14 czerwca 1685 r. po śmierci Mateusza Bychowca. Tymczasem wcześniej, bo 22 marca, pisarstwo ziemskie trockie otrzymał Stefan Wilhelm Römer, stronnik sapieżyński. Doprowadziło to do sporu sądowego między wymienionym a Skorobohatym, który sprawę ostatecznie przegrał, choć niedługo potem, po śmierci Römera 17 sierpnia 1686 r. już bez żadnych problemów objął on ten urząd<sup>22</sup>. Nie nacieszył się nim jednak długo. Zmarł bowiem 3 kwietnia 1689 r. w Warszawie<sup>23</sup>.

Od sierpnia 1684 r. Skorobohaty posiadał rozległe dobra Nowe Miasto, które wziął w trzyletnią dzierżawę od ówczesnego kanclerza wielkiego litewskiego Marcjana Aleksandra Ogińskiego za kwotę 30 tys. zł<sup>24</sup>.

Andrzej Kazimierz Wojszko Skorobohaty miał trzech synów: Stanisława Jana, Michała Kazimierza i Felicjana Jana. Najstarszy, Stanisław Jan, urodzony 4 października 1658 r., zmarł 10 sierpnia 1681 r. Rosnące dochody ojca pozwoliły na solidne wykształcenie pozostałych potomków: Michał Kazimierz studiował w Lowanium, a Felicjan Jan w Akademii Wileńskiej. Pierwszy z wymienionych immatrykułował się na tamtejszym uniwersytecie 10 października 1680 r. i kształcił się tam na pewno przez kolejne dwa

<sup>19</sup> Tenże do Jakuba Góreckiego z Wilna 8 czerwca 1677 r., AGAD, AR, dz. V, nr 14470, k. 6–7.

<sup>20</sup> Tamże.

<sup>21</sup> Diariusz Skorobohatego, s. 20–24; A.B. Zakrzewski, *Sejmiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII w. Ustrój i funkcjonowanie: sejmik trocki*, Warszawa 2000, s. 169.

<sup>22</sup> Urzędnicy troccy, nr 839, 840.

<sup>23</sup> Diariusz Skorobohatego, s. 24; E. Romer, *Monografia rodu Romerów na Inflantach i Litwie*, Vilnius 2009, s. 315–316.

<sup>24</sup> Diariusz Skorobohatego, s. 23.

lata. Po powrocie do kraju od 3 lipca 1690 r. pełnił urząd stolnika połockiego (choć jeszcze 28 marca 1691 roku tytułował się miecznikiem), następnie miecznika połockiego od 28 marca 1691 r., a potem otrzymał stanowisko stolnika orszańskiego 16 marca 1695 r. Awansując, godność miecznika połockiego przekazał bratu Felicjanowi Janowi, który ostatecznie dosłużył się urzędu pisarza grodzkiego trockiego, na który otrzymał nominację 28 lipca 1697 r., (choć do końca nie wiadomo czy rzeczywiście pełnił tę funkcję). 16 marca 1695 roku otrzymał on od Jana III Sobieskiego stolnikostwo orszańskie<sup>25</sup>. Michał Kazimierz był właścicielem pałacu w Trokach, który miał rzekomo wybudować w miejscu należącym do archimandrii trockiej, co stało się przedmiotem sporu sądowego w 1704 r. Imieniem metropolity kijowskiego Leona Szlubica Załęskiego wniesiono bowiem protestację w tej sprawie przeciwko wymienionemu do ksiąg surragatorskich wileńskich twierdząc, że nie przekazuje on do skarbu litewskiego z zajmowanego placu żadnych czynszów i innych należnych prawem opłat. Nie wpłacał on także pieniędzy na rzecz cerkwi, której teren zajął. Pozwano o to także podkomorzego trockiego Jana Władysława Ukolskiego i mieszczanina trockiego Adama Kaczanowicza. Co ciekawe skarga ta nie została przyjęta w sądzie grodzkim trockim i dopiero w Wilnie udało się ją skutecznie złożyć<sup>26</sup>.

Z zebranych informacji wynika, że Andrzej Kazimierz Wojszko Skorobohaty nie wziął czynnego udziału w żadnym sejmie ani Trybunale Litewskim, co udowadnia tezę, że nie interesowało go życie polityczne, a nawet jeśli, to nie chciał on szerzej się w nie angażować.

Nic nie wiadomo o zacięciu literackim Andrzeja Kazimierza Wojszko Skorobohatego, które przełożyłoby się na spisanie wspomnień, diariusza, pamiętnika lub choćby zapisek o osobistym charakterze. Jediną znaną spuścizną rękopiśmienną pozostają księgi skarbowo-wojskowe, świadczące o nim jako urzędniku. Wiadomo, że spod jego pióra wyszedł wolumin dokumentujący prace komisji z lat 1662–1663, za co otrzymał 1500 zł honorarium. Podobne akta przygotowane przez Skorobohatego pozostały po działalności deputacji skarbu w 1667, 1671 oraz 1679 r<sup>27</sup>. Akta te są cennym materiałem źródłowym, dostarczającym wielu istotnych informacji dotyczących chociażby obliczeń dotyczących okresu służby oraz należności za kolejne ćwierci z podziałem na formacje wojskowe z właściwymi im stawkami żołdu. Przydatny historykom, głównie wojskowości, może być również wykaz oficerów dowodzących poszczególnymi oddziałami oraz informację o ich fundatorach.

Akta skarbowo-wojskowe dostarczają nie tylko wiedzy o kwotach wypłaconych wojsku, a więc także o jego liczbie. Na ich podstawie można również pozyskać informacje o strukturze i czasie służby poszczególnych oddziałów. Tego typu rękopisy są także nieocenionym materiałem do wieloaspektowych badań związanych nie tylko z kwestiami skarbowymi, czy wojskowymi. Analiza tych ksiąg i dokumentów wytworzonych na komisji jest w gruncie rzeczy niezwykle cennym źródłem przybliżającym funkcjonowanie ówczesnego systemu fiskalnego, w tym jego mankamenty. Stanowią

<sup>25</sup> Российский государственный архив древних актов, ф. 389, нр 145, к. 236, Diariusz Skorobohatego, s. 20, 24–25; Urzędnicy troccy, nr 821, 1309; Urzędnicy połoccy, nr 323.

<sup>26</sup> Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai, t. 6: *Trakai*, sud. A. Baliulis, Vilnius 2008, s. 374.

<sup>27</sup> A. Filipczak-Kocur, *Finanse litewskie za podskarbiego...*, s. 52, 70, 84.



one też ważną bazę informacji nie tylko o wypłaconych i zaległych sumach, ale również o oficerach dowodzących poszczególnymi jednostkami, a przez to pozwalają ustalić ich przynależność fakcyjną, aczkolwiek z całą stanowczością należy zaznaczyć, że wnioski na ten temat muszą być weryfikowane w oparciu o inne źródła i literaturę przedmiotu.

### Podsumowanie

Andrzej Kazimierz Wojszko Skorobohaty należał do średniozamożnej szlachty. Poza pisarstwem grodzkim trockim i urzędem skarbnego litewskiego nie aspirował do wyższych godności, a przynajmniej nic o tym nie wiadomo. Jego działalność publiczna skupiała się wokół zagadnień skarbu litewskiego – brał udział w czterech komisjach skarbowo-wojskowych, z których spisał akta, które są właściwie jedyną znaną autorowi spuścizną Andrzeja Kazimierza Skorobohatego. Z zebranych informacji wynika, że nie wziął on udziału w żadnym sejmie ani Trybunale Litewskim, co udowadnia tezę, że nie interesowało go życie polityczne, a nawet jeśli to nie brał w nim czynnego udziału. Oczywiście funkcjonował on w systemie fakcyjnym Wielkiego Księstwa Litewskiego, bo bez tego nie dałoby się awansować nawet na szczeblu lokalnym, ale chyba te kwestie nie były dla niego priorytetem. Analizując wspomniane dokumenty skarbowe spisane ręką Skorobohatego można zauważyć dużą skrupulatność ich autora, co może świadczyć o jego zaangażowaniu w powierzoną funkcję skarbnego litewskiego. Pozostałe po jego działalności dokumenty niewątpliwie świadczą, że był on dobrym, skrupulatnym oraz sprawnym urzędnikiem administracji terenowej i skarbowej.

### BIBLIOGRAFIA – REFERENCES

#### Archival sources:

##### Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie:

Archiwum Warszawskie Radziwiłłów: dz. V, nr 14470

##### Lietuvos valstybės istorijos archyvas:

f. 25 (SA) 4114.

##### Rossiysky gosudarstvenny arkhiv drevnikh aktov:

f. 389, nr 145

##### Vilniaus universiteto biblioteka:

f. 7, nr 255797

#### Printed sources:

Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai, t. 6: *Trakai*, sud. A. Baliulis, Vilnius 2008.

Skorobohaty A. D., *Diariusz*, oprac. T. Wasilewski, Warszawa 2000.

*Stefana Franciszka z Prószcza Medekszy, Księga pamiętnicza wydarzeń zaszyłych na Litwie 1654–1668*, wyd. W. Seredyński, Kraków 1875.

#### Studies:

Filipczak-Kocur A., *Finanse litewskie za podskarbiego Hieronima Kryszpina Kirszenszteina 1663–1676*, „*Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*”, 2011, t. 14, s. 41–85.

Hundert Z., *Oddziały Radziwiłłów w wojsku koronnym w dobie panowania „królów rodaków” (1669–1696)*, [w:] *Radziwiłłowie w służbie Marsa*, red. M. Nagielski i K. Żojdź, Warszawa 2017, s. 257–280.

Romer E., *Monografia rodu Romerów na Inflantach i Litwie*, Vilnius 2009.

*Urzędnicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik 1994.

*Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 2: *Województwo trockie XIV–XVIII wiek*, pod red. A. Rachuby, Warszawa 2009.

Wasilewski T., *Skorobohaty Aleksander Dionizy h. Radwan*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 263–265.

Zakrzewski A.B., *Sejmiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII w. Ustrój i funkcjonowanie: sejmik trocki*, Warszawa 2000.

